

SVETI IVAN TROGIRSKI BISKUP

Milan IVANIŠEVIĆ

Τραγούριον, *Tragurium*, *Trogir*, *Trau*, antički grad zapadno od Salone (Solina), najprije grčki, kao kolonija u zajednici grada Isse (Visa), a zatim rimski, kao *oppidum civium Romanorum* u salonitanskoj zajednici.

U vrijeme koje se ovdje proučava Trogir je bizantski grad sa uskim okolnim područjem i otocima pred njim, jedan od nekoliko preostalih u toj vlasti na istočnoj jadranskoj obali i otocima nakon doseljenja Slavena.¹ Veze grada sa hrvatskom državom u njegovom susjedstvu mogu se naslutiti samo iz malobrojnih dokaza. Hrvatski vladari Trpimir i Mucimir (IX stoljeće) borave u Bijaćima uz crkvu Sv. Marte, veoma blizu tadašnjem gradskom području,² a Surinja (X. stoljeće), brat hrvatskoga vladara, sastaje se u gradu s mletačkim duždom Petrom II Orseolom.³ Ranosrednjovjekovne isprave (nastale u Trogiru ili one u kojima sudjeluju Trogirani) i natpisi spominju nekoliko hrvatskih imena građana i gradskih prvaka.⁴

O ranom kršćanstvu u Trogiru svjedoče nam ostaci crkve i groblja sa sarkofazima izvan gradskih bedema, sarkofazi pred stolnom crkvom Sv. Lovre te sarkofazi s natpisima na drugim mjestima u gradu.⁵

POSTANAK TROGIRSKE BISKUPIJE

Biskupija je u Trogiru mogla nastati tek nakon pada Salone i osnutka splitske biskupije nedugo nakon toga, kada Split postaje bizantski grad i uključuje dio nekadašnjeg salo-

1 Constantinus Porphyrogenitus, *De administrando imperio*, c. 29; izd. Immanuel Bekker, Bonn, 1840, 128 (*Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae*, Constantinus Porphyrogenitus, III).

2 Jakov Stipišić-Miljen Šamsalović, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, I, Zagreb, 1967, 3–8 (no 3 – Trpimir), 22–25 (no 20 – Mucimir).

3 La cronaca veneziana del diacono Giovanni; izd. Giovanni Monticolo, *Cronache veneziane antichissime*, I, Roma, 1890, 158 (*Fonti per la Storia d'Italia*, Scrittori, Secoli X–XI).

4 Milan Ivanišević, *Ranosrednjovjekovni latinski natpisi iz Trogira* (u tisku).

5 Frane Bulić, *Ritrovamenti di un'antica chiesa cristiana a Traù nell'a. 1903*, *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata*, Spalato, XXVII/1904, 1–4, 20–26. Frane Bulić, *Iscrizioni Inedite Tragurium (Trogir, Traù)*, *Bullettino di Archeologia e Storia Dalmata*, Spalato, XXXII/1909, 1–12, 87–88.

nitanskog gradskog područja, a na preostalom području, do trogirskoga, nastaje hrvatska država. Osnutak, dakle, i jedne i druge biskupije na dijelovima nekadašnje salonitanske nadbiskupije morao se dogoditi tek nakon njene propasti, a da li se to zbilo istovremeno u oba biskupska središta ili je neko vrijeme splitski biskup upravljao i Trogirom, nemoguće je potvrditi jer nema sačuvanih dokaza.

Posve je razumljivo da je djelovanje Ivana Ravenjanina, onako kako je opisano poradi isticanja splitske crkve, potaklo zaključke da je on, šireći iz Splita svoje djelovanje, osnovao trogirsku biskupiju. Pretpostavka da se to dogodilo prije 700. godine nije ničim dokazana.

U borbi za osnivanje vlastite biskupije posegnuli su Šibenčani u daleku prošlost svoga kraja i tvrdili da je u Morinju bila biskupija. Kad su grad srušili raskolnici Grci, kaptol je preseljen u obližnju tvrđavu Šibenik, a biskup se povukao u mjesto Trogir, u samostan. Nakon njegove smrti, samostanci su sebi prisvojili pravo izbora biskupa i tako je Trogir postao biskupijom. Ovo je zapisano u pismu pape Nikole IV. od 26. rujna 1288, a Daniele Farlati koji je pismo tiskao zapaža netočnosti u tim tvrdnjama. U građi za *Illyricum Sacrum* koju je počeo sakupljati Filippo Riceputi stoji zabilješka da je biskupija u Lorinumu (*vel Lodrinum, alias Morinum*) osnovana 552. godine, a prenesena u Trogir 640. gdje je nastavila trajanje.

Najraniji spomen biskupa u Trogiru nesiguran je, jer je sačuvan u prijepisu još uvijek sumnjivoga postanka i sadržaja. On govori o biskupu Petru u vrijeme cara Teodozija godine 715.⁶ Konstantin Porfirogenet piše o Trogiru među bizantskim gradovima – biskupijama, među ostalima i o Trogiru, opisujući njihove crkve i zaštitnike. Zaštitnik Trogira bio je sv. Lovro kojemu je kasnije posvećena stolna crkva.⁷

Prva sigurna vijest o postojanju biskupije potječe iz godine 998. kada u Trogiru biskup (ne spominje mu se ime kao ni drugim dalmatinskim biskupima i nadbiskupima) i građani dočekuju mletačkoga dužda Petra II. Orseola.⁸ U ljetopisu salonitanske i splitske crkve splitski arhidiakon Toma spominje u vrijeme nadbiskupa Dabrala (iza 1030) trogirsku biskupiju i njeno područje kada opisuje splitsku (salonitansku) metropoliju nakon osnivanja barske metropolije za biskupije Gornje Dalmacije.⁹

Oko godine 1063. umro je trogirski biskup kojemu u izvoru također nije spomenuto ime. Stariji pisac Života svetoga Ivana Trogirskoga govori o nemirima u gradu u vrijeme dolaska papinskoga poslanika u Zadar. Trogirani ga pozivaju u svoj grad da im pomogne, on se odaziva i smiruje neslogu građana. Tada umire biskup, kaže pisac (moglo bi

6 Ivan Lučić, *Memorie storiche di Tragurio ora detto Traù, Venetia, 1673*, 26 (o Ravenjaninu). Rukopisna građa različitih naslova uvezana u dvije knjige *Anecdota Illyrica*; Muzej grada Šibenika, iz zbirke obitelji Marasović u Skradinu, I svezak bez broja lista, II svezak, f. XV/171r–171v (o Morinju). Rukopis Petra Lučića; Naučna biblioteka u Zadru, Ms. 617, f. 122v (o biskupu Petru). Daniele Farlati, *Illyrici Sacri tomus quartus, Venetiae, 1769*, 306–307 (o biskupu Petru) i 456–457 (o Morinju).

7 Constantinus Porphyrogenitus, o. c, c. 29, 138.

8 Giovanni diacono, o. c, 158.

9 Thomas archidiaconus, *Historia salonitana*, c. XV; izd. Franjo Rački, Zagrabia, 1894, 45 (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, XXVI, *Scriptores*, III).

se pretpostaviti da je u nemirima bio ubijen ili svrgnut), a papinski poslanik iz svoje pratnje izabire Ivana.¹⁰ On je prvi imenom sigurno zajamčeni biskup.

IME BISKUPA IVANA

Latinski izvori *Iohannes, Ioannes*; hrvatski izvori *Ivan*. U svim izvorima biskupa nazivaju Ivanom, dok mu porijeklo određuju različito. Ni u jednoj ispravi, ni u starijem dijelu životopisa nema spomena o tome. Tek je mladi životopisac Treguan zabilježio (1203): „*Fama senior aliquid ... quendam Romanum, longe ante civitatis excidium, in eadem civitate fuisse Episcopum, Ioannem nomine.*”¹¹ Nedugo zatim (prije 1267) splitski arhidakon Toma piše: *uacante ecclesia traguriensi electus est quidam Iohannes, natione ytalicus*”.¹²

Iz ovakvih vijesti da je Ivan Rimljanin, ili iz nekih drugih danas nepoznatih a nekad su se širile, proističe tvrdnja koruških baruna Rosemberga da je trogirski biskup Ivan iz roda rimskih Orsinija / Ursinija, kojima su i ti plemići htjeli pripadati. O tome nam govori pismo cara Sigismunda trogirskoj općini 8. rujna 1411. u kojem car traži potvrdu tvrdnje svoga baruna, ali nam odgovor općine nije poznat.¹³

Možda su Ivana zvali Osorski po gradu gdje je živio prije dolaska u Trogir, pa je to ime moglo biti i u iskrivljenom latinskom obliku *Auserinus* (jer je njegov samostan nazvan 1411. godine *abbatiam sancti Petri de Ausero*),¹⁴ što se protumačilo kao *Ursinus*, dakle iz roda Ursinijevih. Ovakvo tumačenje bilo bi još jedna potvrda da je potjecao iz Osora,¹⁵ ali je ono veoma malo vjerojatno.

U XVII. i XVIII. stoljeću ponovno se tvrdi da je Ivan Orsini, a to se posebno naglašava za vrijeme pape Benedikta XIII. Orsinija. Mletački Senat 1725. godine daruje papi zlatni moćnik (sada u Beneventu) sa svečevim moćima uzetim iz njegova sarkofaga 29. listopada 1724.¹⁶

Bilo je i mišljenja da je Ivan iz roda Forminovih, ali je ono već davno protumačeno kao pogrešno čitanje onog dijela Tominog ljetopisa gdje su nabrojani biskupi na saboru u Splitu 1074. godine.¹⁷

10 Treguanus, *Vita B. Ioannis Confessoris Episcopis Traguriensis et eius Miracula*; izd. Milan Ivanišević, *Život svetoga Ivana Trogirskoga* (u: *Legende i kronike*), Split, 1977, 103–105 (Splitski književni krug, Svjedočanstva, 2).

11 Treguanus, o. c., 114.

12 Thomas archidiaconus, o. c., c. XVI, 48.

13 Ivan Lučić, *Notae Historicae ad Vitam B. Ioannis Confessoris Episcopi Traguriensis* (u: *Vita B. Ioannis Confessoris Episcopis Traguriensis et eius Miracula*), Roma, 1657, 47.

14 Šime Ljubić, *Listine o odnošajih između južnoga slavenstva i Mletačke republike*, VI, Zagreb, 1878, 159–160 (no CXXXVI) (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, IX).

15 Ivan Ostojić, *Kamaldoljani u Hrvatskoj*, *Bogoslovska Smotra*, Zagreb, XXXIII/1963, 2, 135.

16 Filippo Riceputi, *Della traslazione d'una insigne reliquia di s. Giovanni Orsini vescovo di Traù*; izd. Stjepan Pavlović Lučić, *Memorie di cose dalmatiche nella Storia della vita di san Giovanni Orsini vescovo di Trau*, Zara, 1864, 151–159.

17 Ivan Lučić, *Notae*, 30.

Sve do naših dana piše se uz Ivanovo ime Orsini, pripisuje mu se i njihov grb, ali se to ničim ne dokazuje niti se još može dokazati. Dok se ne sakupe pouzdani dokazi, trebalo bi prestati povezivati Ivana uz ovaj rimski rod, jer je to (za sada) samo primjer poznatog plemićkog običaja prikazivanja svog tobožnjeg porijekla u davnoj prošlosti.

Možda je i bio Rimljanin ili iz Italije, ali dok ne budemo u to sigurni treba ga zvati Ivan Trogirski jer je u tom gradu djelovao i u njemu je štovan.

ŽIVOT I DJELO BISKUPA IVANA

O Ivanu je sačuvano nekoliko isprava, životopis sastavljen vjerojatno oko godine 1150. i ponovno 1203, te spominjanje u tri stara ljetopisa: kamaldoljanskom, Tominom i Dandolovom (*Chronica per extensum descripta*).

Prvi hrvatski povjesnik, prvi naš sustavni istraživač povijesnih vrela, Trogiranin Ivan Lučić/Lucius započeo je oko 1651. istraživanje izvora o biskupu Ivanu. Na to je bio potaknut građom sakupljenom u rukopisima svog oca Petra i njegova učenoga suvremenika Dominika Andreisa. Lučić je 1657. u Rimu tiskao (*typis Thomae Colinij*) novo izdanje životopisa *Vita B. Ioannis Confessoris Episcopis Traguriensis, et eius Miracula* sa svojim brojnim bilješkama (*Ioannis Lucii Notae Historicae ad Vitam B. Ioannis Confessoris Episcopi Traguriensis*).¹⁸ Pripremajući građu za taj svoj prvi povjesnički rad, Lučić je sastavio jedan rukopisni svezak.¹⁹ Sve isprave o svetom Ivanu koje je on tada poznao prepisao je čitave, iako je neke od njih tiskom objavio samo u dijelovima, jednu je spomenuo, a dvije uopće nije spomenuo. Lučić tada vjerojatno nije poznao kartular Sv. Petra u Selu ni mletački *Codex Trevisaneus*, jer navoda o Ivanu iz njih nema ni u njegovom rukopisu ni u tiskanom izdanju, a dijelove tih isprava Lučić donosi 1666. u drugom svom djelu *De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*.²⁰ Začudo on nigdje ne spominje sabor u Splitu oko godine 1089, iako je to mogao znati iz kartulara Sv. Marije u Zadru iz kojeg on često navodi druge isprave. Od ljetopisnih izvora Lučić prepisuje dijelove Tominoga (tiskom objavljuje još opširnije), a Dandolov samo spominje. Međutim, on taj ljetopis dobro pozna jer će 1666. tiskati mnoge njegove dijelove.²¹

Ovaj pregled Lučićeve građe pokazuje da je on sakupio gotovo sve povijesne podatke o biskupu Ivanu koji su i danas poznati. Većinu je doznao prije 1657, a samo neke prije 1666. Nisu mu bili poznati samo kamaldoljanski ljetopisi koje su tek 1755. izdali Mitarelli i Costadoni, a u nas je na njih upozorio Coleti 1775. god.²²

18 U Naučnoj biblioteci u Zadru, Ms. 766, čuva se primjerak knjige sa Lučićevim ispravkama tiskarskih grešaka i dvije dopune bilježaka. Po tom primjerku priredio sam izdanje Života za Legende i kronike 1977. godine.

19 Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu, R 6608.

20 U knjižnici samostana Sv. Frane u Šibeniku, Sign. Z-X-8, čuva se primjerak knjige sa Lučićevim ispravkama tiskarskih grešaka i dopunama.

21 U Naučnoj biblioteci u Zadru, MS. 618, čuva se rukopis ljetopisa učinjen po rukopisu Vaticano Lat. 5842, a Lučić ga je dopunio prema Vaticano Lat. 5286.

22 Giacomo Coleti, *Additamenta ad tomum V. Illyrici Sacri, Venetiae, 1775, 617.*

U hrvatskoj povijesnoj znanosti više puta i na razne načine, iz ~~diplomatskih~~ ^{diplomatičkih} razloga, poradi povijesnih neistinitosti ili nevjerojatnosti događaja koje opisuju, vladarske su isprave ocijenjene kao krivotvorene.^{2 3} Temeljeći ovdje na njima povijesnu zajamčenost biskupa Ivana ne odbacujemo taj izvor iako su isprave krivotvorene. U njima je Ivan naznačen kao svjedok (9. listopada 1075. *Acta sunt haec in presencia horum seruorum dei, uidelicet ... Johannes episcopi Traguriensis*), sudionik koji ispravu potvrđuje (25. prosinca 1066: *Iohannes Tragurensis episcopus, laudo*). On, dakle, ne stvara odluke niti on traži neku odluku, on je samo u krugu onih koji sudjeluju u raspravljanju i to potvrđuje u času pisanja. Ivan u takvim ispravama nije osoba od koje zavisi sadržaj isprave, pa sastavljaču krivotvorine ne treba izmišljati njegovu nazočnost. Krivotvoritelji su morali stvoriti privid istinitosti upravo prepisivanjem dijelova istinitih isprava ili podataka iz točnih popisa biskupa i vladara i spominjanjem stvarnog skupa uglednika. Uz to su davali činjenicu koja je zahtijevala krivotvorenje. Stoga su najčešće popisi crkvenih dostojanstvenika nesumnjivi.

Svi ovi razlozi, i k tome još nedovršeno istraživanje svih činjenica koje vladarske isprave sadržavaju ili na njih ukazuju, daju istraživaču pravo da koriste spominjanje biskupa Ivana u krivotvorenim ispravama kao dokaz njegovoga djelovanja u tom vremenu i prostoru.

Od dvanaest isprava koje govore o Ivanu povjesničari su posumnjali u one iz godine 1066, 1075, 1076/1078, 1089. i 1111. (Rab). Ostalim ispravama i navodima ljetopisa dali su punu vjeru.

Životopis govori o Ivanovoj mladosti kad je došao u Trogir, pa Lučić pretpostavlja da ne bi postao biskupom da je bio mlađi od trideset godina. Dolazak u pratnji papinskoga poslanika stavlja se u godinu 1063, stoga se može zaključiti da je Ivan rođen oko 1033.

Kamaldoljanski ljetopisi tvrde da je samostan njihovog reda Sv. Petar u Osoru *seminarium fuere sanctorum, et praeclarissimorum virorum, qui Dalmatiam illustrarunt hoc potissimum saeculo, Laurentii praesertim prius Absarensis, unde Spalatensis Archiepiscopi, et Johannes Traguriensis Episcopi*. Bila bi to potvrda da je Ivan benediktinac kamaldoljanskog ogranka. U njegovom životu to bi se odrazilo u nastojanju oko osnivanja samostana benediktinki Sv. Dujma (kasnije Sv. Nikole) u Trogiru 1064, koje je potvrđeno ispravom, u trapljenju tijela i odricanja od bogatstva koje ističe životopisac. Prijateljstvo s nadbiskupom Lovrom, koji je prije toga bio osorski biskup, najbolje se može protumačiti upravo tim benediktinskim zajedništvom. Odjek te povezanosti dopro je dva stoljeća poslije do arhidakona Tome koji je zapisao: „*Hic pre ceteris episcopis apud Laurentium maioris dilectionis et familiaritatis prerogatiua gaudebat, quia*

23 Nada Klaić, Diplomatička analiza isprava iz doba hrvatskih narodnih vladara, *Historijski zbornik*, Zagreb, XVIII/1965, 1–4, 141–188 [tiskano 1966] i XIX–XX/1966–1967, 1–4, 225–263 [tiskano 1968]. Primjer opće povijesti i povijesti jednog grada napisanih na osnovi takvih diplomatičkih zaključaka dala je Nada Klaić u djelima *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*, Zagreb, 1971 (Manualia Universitatis studiorum Zagrebiensis) i *Zadar u srednjem vijeku do 1409*, Zadar, 1976 (Prošlost Zadra, II).

erat uir litteratus et bonus".²⁴ Ne treba doista tražiti drugu potvrdu Ivanove pripadnosti osorskom samostanu, pa ni u izvedenicama njegova imena *Auserinus*.

Životopisac ne spominje ime papinskoga poslanika koji se uputio „*ad partes Pannoniae*”, pa se na putu po Dalmaciji zaustavio u Zadru, gdje su ga Trogirani zamolili da dođe smiriti neslogu u njihovom gradu. Toma piše da je u vrijeme nadbiskupa Lovre papa poslao kardinala Ivana „*ad extirpandum nefandi scismatis fomitem de partibus Sclauonie*”.²⁵ On je održao sabor u Splitu i dao utamničiti Ulfusa. Prema opisu sabora koji je održao papinski poslanik Girard 1074. ili 1075. godine znamo da je on bio dvanaest godina poslije Ivanovog sabora, jer je Ulfus bio već toliko godina zatočen. Stoga bi se moglo tvrditi da je Ivan bio u Dalmaciji, dakle i u Trogiru 1067. ili 1063. Franjo Rački misli da je Ivan kardinal *tituli s. Mariae trans Tiberim*,²⁶ a Ferdo Šišić da je bio biskup Porta.²⁷ Zaključujemo da je Ivan bio upućen u Ugarsku nakon lateranskoga sabora, iza 20. travnja 1063.²⁸ On je morao izvijestiti o odlukama tog sabora i pomoći smirivanju borbe oko ugarskoga prijestolja. Zaustavljajući se na putu u dalmatinskim gradovima, gdje je također mogao imati poslanstvo smirivanja, on je, okružen kamaldoljanima koji su podupirali papu, sudjelovao u posljednjim borbama s papinskim protivnicima. U tim borbama, za pape Nikole II. te Aleksandra II. i njegova protupape Honorija II, promijenjeni su nadbiskup splitski (Ivan) i biskupi krčki (Cededa), zadarski (Andrija) i trogirski (nepoznatog nam imena), a osorski Lovro postao je splitskim biskupom pa je u Osoru imenovan novi biskup Petar. Posve je razumljivo da je papinski poslanik Ivan okončavajući u Trogiru borbu s protivnicima papinske obnove postavio novim biskupom privrženika te obnove osorskoga benediktinca Ivana, učena i poduzetna redovnika, prijatelja nadbiskupa Lovre, koji je eto u toj novoj časti ostao najbliži svom subratu i prijašnjem biskupu. Bila je to pobjedonosna borba kada je i posljednje uporište protupape Honorija II. Krk, a s njim iz nama nepoznatih razloga i Trogir, bilo privedeno na stranu papinske obnove.

Biskupa Ivana posvetio je nadbiskup Lovro.²⁹ Zanimljivo je kako u splitskom evanđelistaru nije ostao zapis vjernosti trogirskoga biskupa a to su poslije njega učinili biskupi osorski, ~~hvarski~~ ^{hvarski}, rapski, zadarski i krčki.³⁰ Posveta je svakako održana prije 1064. godine, jer je Ivan tada prvi put zabilježen u ispravi.

To je zapis iz godine 1064. o osnutku i darovanju samostana benediktinki u Trogiru. U ovoj ispravi, kojoj ni u vremenu ni u sadržaju i obliku nema prigovora, vrijeme se označava: „*civitatis uero Traguriensis regente Cathedram Iohanne Venerabili Episcopo*

24 Giacomo Coleti, o. c. 617. Thomas archidiaconus, o. c. c. XVI, 48.

25 Thomas archidiaconus, o. c. c. XVI, 52.

26 Franjo Rački, *Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia*, Zagrabia, 1877, 209 (no 155) (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, VII).

27 Ferdo Šišić, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, Zagreb, 1925, 516 (*Hrvatska povijest od najstarijih dana do potkraj 1918*, I, knjiga I–II).

28 Philippe Jaffe, *Regesta Pontificum Romanorum*, I, Lipsia, 1885, 570 (no 4500).

29 Treguanus, o. c. 105. Thomas archidiaconus, o. c. c. XVI, 48.

30 Viktor Novak, *Najstariji dalmatinski rukopis Evangeliarium Spalatense*, Split, 1923, 81–83, tabla IV, VI (*Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, Split XLVI/1923, I. prilog).

Rethorico". Jedino se u ovom prvom zapisu, nastalom u samom gradu dok je Ivan tek počeo biskupovati, spominje njegova odlika propovjednika, učena čovjeka koji se ističe svojim govorom. Na potvrdu ove vrline nailazimo i u Tominom ljetopisu: *erat uir litteratus et bonus*, a životopis nekoliko puta navodi njegove govore.

Kako je Ivan utjecao na ugledne Trogirane govore oni u ispravi: „*Hoc precepimus priuilegium conscribi nos omnes uidelicet Staligato, Georgius, Tridullo, Dabro Sepelato Calafato, nec non Vitaza, et hoc spontanea nostra uoluntate de hoc quod ipse iam dictus Episcopus nos per plurimum rogauerat ut Ecclesiam que nostra erat scilicet domus beati Domnii ubi porta Dominica uocatur ibi monasterium ancillarum Domini concederamus construere*”.³¹

Nedugo zatim, prilikom darovanja tek osnovanog samostana benediktinki Sv. Marije u Zadru, biskup je Ivan među prelatima okupljenim na Božić 1066. godine oko kralja Krešimira i vojvode Stjepana u Šibeniku. Iako je ova isprava proglašena sumnjivom radi sadržaja kraljevske slobode i nemogućnosti da je da hrvatski vladar za područje bizantskoga Zadra, ipak je nesumnjivo da je onakav skup biskupa i vladara mogao biti okupljen na blagdan u značajnoj hrvatskoj tvrđavi-Šibeniku. Ovdje je Ivan po prvi put zapisao zajedno s nadbiskupom Lovrom (bit će tako u svakom spominjanju sve do 1095), zadarskim biskupom Stjepanom, biogradskim Dabrom, rapskim Dragom, osorskim Petrom i hrvatskim Arnirom.³²

Sve do provale Normana u Dalmaciji 1074. godine³³ nema u ispravama spomena o Ivanu. Te je godine u ožujku papa Grgur VII. poslao Dubrovčanima sipontinskoga nadbiskupa Girarda koji je u studenom održao sabor u Splitu. Sačuvana je isprava u kojoj je sadržana odluka donesena na saboru da zadarski biskup Stjepan mora vratiti Petru, opatu Sv. Krševana, celu (crkvu i kuću na samostanskom imanju) Sv. Ivana u Telašćici na Dugom otoku. Od saborskih biskupa (osim Stjepana koji je u sporu) u ispravi su poimenice nabrojani Lovro, Ivan i Prestancije biogradski (*Castilanus Episcopus*).³⁴ Splitski arhidakon Toma opisuje sabor opširnije i ističe dvije njegove značajne odluke: ponovno osnivanje ninske biskupije i oslobođenje svećenika Ulfusa iz zatvora. Na saboru nabroja Toma i biskupe koje isprava ne imenuje: Firmina ninskoga, Grgura ~~ninskoga~~ *rapskoga*, Grgura hrvatskoga i Bazilija osorskoga. Ni jedno od ovih imena nije sumnjivo, ali je zato Teodozije biogradski ovdje u vremenskom neskladu. On je zapisan u kartularu Sv. Ivana u Biogradu posljednji put oko godine 1062, a iza njega su vremenski

31 Rukopis R 6608, f. 12. Ivan Lučić, *Notae*, 26–27 tiska u pojedinostima drugačije, a tako čini i u drugim djelima. Ovdje prenosim kako je u rukopisu.

32 Arhiv samostana Sv. Marije u Zadru, Kartular, f. 17v–18r; ed. Viktor Novak, *Zadarski kartular samostana sv. Marije*, Zagreb, 1959, 243–244 (no 2).

33 Isprave iz ovog vremena imaju godine 1075. i 1076. osim mletačkoga ugovora koji ima 1075. ali je Franjo Rački bio mišljenja da je računanje bilo „mos Venetus.” Miho Barada je razriješio sve ove oznake u godine 1074. i 1075. tvrdeći da je u računanju bio calculus Pisanus (Prilozi kronologiji hrvatske povijesti /1062–1075/, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb, 311, 1957, 185–217).

34 Rukopis R 6608, f. 14. Ivan Lučić, *Notae*, 27–28. Treba reći da Lučić zna da je ova isprava iz arhiva samostana Sv. Krševana u Zadru, a ne kako je pogrešno u *De Regno*, 85 iz arhiva samostana Sv. Kuzme i Damjana u Biogradu.

Dabro (1066) i Prestancije (1074), a u Zvonimirovoj ispravi od 9. listopada 1075. opet se spominje Teodozije u skupu biskupa posve istom kao u Tominom popisu na saboru. Moglo bi se pomisliti da je Prestancije iz 1074. biskup nekog drugog grada kada ne bi bio nazočan na prisegi gradskih prvaka duždu Dominiku Silviju u Splitu 8. veljače 1075. Sve se ovo može protumačiti samo tako da je Toma pogriješio, a sastavljač ispravu od 9. listopada 1075. krivotvorio po Tominom nabranju.³⁵

Nemamo potvrdu Ivanovoga sudjelovanja u dva značajna događaja hrvatske povijesti. On nije u poslanstvu grada Trogira koje 8. veljače 1075. godine obećava u Splitu mletačkom duždu da se neće usuditi dovesti Normane ili druge strance u Dalmaciju. Budući da nijedan grad nije pred dužda poslao biskupa, već su nadbiskup, ninski i biogradski biskup te opat Sv. Bartula u Kninu bili u Splitu samo nazočni, razumljivo je da Ivan nije bio u poslanstvu ali je čudno da nije bio uz Lovru u času priznavanja mletačke pobjede, a bio je tako blizu Splita. O tom bi se mogli samo domišljati i ne bi doprli dalje od nedoumice da li su se pred duždom slučajno ili s razlogom našli crkveni dostojanstvenici iz jedina tri hrvatska grada.³⁶ Drugi događaj koji se zbio nedugo zatim, u listopadu iste godine, a nema potvrde Ivanovoga sudjelovanja, Zvonimirova je krunidba u Solinu. Nedvojbeno je da je i trogirski biskup bio uz papinske poslanike opata Gebizona i biskupa Folcuina, ali kako je o tome sačuvana samo zakletva kraljeva papi, nije u njoj trebalo imenovati i domaće crkvene dostojanstvenike. Nije sačuvana posebna darovnica samostana Sv. Grgura u Vrani papi. Poradi već opisane Tomine pogreške ne može se vjerovati kraljevoj potvrdi darovnice crkve Sv. Jurja u Putalju splitskoj nadbiskupiji, u kojoj je Ivan spomenut među biskupima, a ona ima oznaku vremena 9. listopada 1075, dakle neposredno iza krunidbe. Tako nema sigurne potvrde u ispravama da je Ivan bio na jedinom zajamčenom krunjenju hrvatskoga vladara.³⁷

Još jednoj Zvonimirovoj darovnici osporena je vjerodostojnost, a u njoj se uz nadbiskupa Lovru i zadarskog Stjepana od biskupa spominje samo Ivan uz kninskog i biogradskog opata i kraljeve župane. Ona nema oznaku vremena i mjesta izdavanja, a daje samostanu benediktinki Sv. Benedikta u Splitu zemlju u Lažanima (koja graniči sa kraljevskim imanjem Pusticom).³⁸ Potvrdu ove darovnice učinio je 8. rujna 1089. u Šibeniku kralj Stjepan pred nadbiskupom Lovrom, Ivanom trogirskim biskupom, Petrom splitskim arhidakonom i Petrom splitskim svećenikom te brojnim svojim županima i dvorjanicima.³⁹

Medu malobrojnim ispravama kralja Stjepana, koje su sve stavljene u sumnju, mišljenja sam da je pouzdana ona zapisana u kartularu Sv. Marije u Zadru. Ona potvr-

35 Thomas archidiaconus, o. c. c. XVI, 53–54. Isprava u Codex, I, 141–142 (no 110).

36 Codex, I, 137–139 (no 108).

37 Codex, I, 139–141 (no 109).

38 Arhiv Hrvatske u Zagrebu, Doc. ant. 10; Lučić pozna ovu ispravu: Rukopis R 6608, f. 17. Oznaku zemljišta točno je odredio Vjeko Omašić, Topografija Kaštelanskog polja, Split, 1978, 70.

39 Arhiv Hrvatske u Zagrebu, Doc. ant. 11; Rukopis R 6608, f. 18–19.

đu je da je u vrijeme njegove kratke vladavine, 1088. ili 1089. godine, održan u Splitu crkveni sabor na kojem je, uz splitskog nadbiskupa, zadarskog biskupa Andriju, hrvatskoga biskupa kojem znamo samo prvo slovo imena A, trogirskoga Ivana i rapskoga Vitala, sudjelovao i kralj. Na saboru je, jednako kao i u ispravama Zvonimirovoj i Stjepanovoj za Lažane, bio zapažen Jakov, bez sumnje veoma ugledan dostojanstvenik hrvatskoga dvora, posebno za Stjepana. O tom saboru ne znamo više od onoga što je bilo važno sastavljaču kartulara, a to je da je bio presuđen spor Madijevaca o zalogu nastalom vjerovatno nasljedstvom.⁴⁰

Posljednji sabor za nadbiskupa Lovre održan je u Zadru 7. ožujka 1095. Sabornici su izglasali potvrdu oslobođenja od davanja gradu (s nekim izuzecima), zaštite i drugih prava samostana Sv. Marije što su mu ih dali grad i biskupija. Na tom saboru sudjelovali su biskupi: Andrija zadarski, rapski Petar i krčki Petar, Ivan trogirski i Bono biogradski, ninski kojemu je zabilježeno samo prvo slovo imena A, te opati Sv. Krševana, Sv. Stjepana, Sv. Nikole, Sv. Mihovila i Sv. Petra. Tada je po treći put Ivan susreo poduzetnu, uglednu, iz bogata roda Madijevih osnivateljicu zadarskoga samostana Čiku. Ne znamo što je sabor još odlučio, ali u tim teškim vremenima za hrvatsku državu (1092: *tempore quo Uladdislau, Pannoniorum rex Chroatie inuadens regnum, domnum Almun, suum nepotem, illo statuit regem*) sigurno su raspravljene značajne odluke, jer sastavljač kartulara prenosi iz izvornika i riječi: „*Nobis plurima uentilanda et examinanda allata, ut moris est generalis concilii conflueren*”.⁴¹

Još jednom susrećemo Ivana u pravom državničkom poslu, kada u svibnju 1097, zajedno s Dragom priorom i Petrom Belom, u Trogiru daje obećanje Badoaru Daspinaleu i Faledru Stornatu, poslanicima dužda Vitala Michiela. Nije sačuvan sadržaj obveze grada, ali je vjerojatno sličan istovremenom splitskom: brodovi za polazak u križarski rat. Možda razlozi obećanja Trogirana bijahu i drugačiji, jer riječi na početku isprave kao da upućuju na dublje i sveobuhvatnije značajke podložništva.⁴²

Vjerojatno posljednje godine XI. stoljeća, znamo da je to bilo 8. srpnja, umire nadbiskup Lovro. Početak novog stoljeća donio je Hrvatskoj posljednju borbu protiv novog vladara koji je iz Ugarske došao po svom nasljednom pravu zavladati Zvonimirovom kraljevinom. U tim su borbama dalmatinski gradovi još uvijek bizantski, a Split i Trogir s obvezama spram mletačkoga dužda, carskoga protosevasta. Strahujući od budućih zbivanja vjerojatno su izbjegavali sve što se u hrvatskoj državi događalo. Koloman je 1102. okrunjen u Biogradu za hrvatskoga kralja. Njegovo priznavanje slobodâ samostanu Sv. Marije u Zadru potvrdili su biskupi jegarski i zagrebački, a nije spomenut niti jedan iz dalmatinskih ili hrvatskih gradova.⁴³

40 Arhiv samostana Sv. Marije u Zadru, Kartular, f. 20v–21r; o. c., 248–249 (no 10).

41 Arhiv samostana Sv. Marije u Zadru, Kartular, f. 15v–17v i 31v–32v; o. c., 254–256 (no 15) donosi samo prvu (A) redakciju sa f. 15v–17v.

42 Codex, I, 207–208 (no 167).

43 Arhiv samostana Sv. Maroje u Zadru, Kartular, f. 18v–19v; o. c., 256–257 (no 16).

Godine 1105. Koloman osvaja dalmatinske gradove.⁴⁴ Te događaje opisuje *Život svetog Ivana Trogirskog* veoma opširno i usmjerava ih najprije na Zadar. Toma donosi manje podataka, svi se odnose ponajprije na Split, ali način pridobijanja grada (a to je suština opisa) opisuje isto kao i Ivanov životopisac. Andrija Dandolo u svom opisu Kolomanovog pohoda, kojim je kralj iznevjerio ugovor s Mlečanima, slijedi Tomin redosljed (najprije Split zatim Zadar), a potom poznavajući životopis ističe Ivanove zasluge za obranu Zadra. Dandolo zna i bilješku suvremenog zadarskoga svećenika i po njoj opisuje sabor u Zadru nakon osvojenja.⁴⁵ Priča o opsadi tvrdih bedema Zadra kako je kazuje Ivanov životopisac (to je stariji dio pisan oko 1150. a pre-radio ga je 1203. učeni Treguan) puna je živosti, a i Toma nakon stoljeća i po ne zaostaje u živom nabranju onog što se zbiva pred Splitom. Ne upuštajući se u pojedinosti, naglasit ću samo dva mišljenja. Moje je mišljenje da opis rušenja grada iz vlastite bojne sprave može biti i potvrda izdajstva onog dijela zadarske obrane koji se borio izvan gradskih zidina i opkopa, što drugi izvori ne spominju, pa stoga u povijesnoj znanosti nije ni bilo zapaženo. Staro je mišljenje da je Koloman upravo nastojanjem crkvenih uglednika i njihovim uvjeravanjem sugrađana uspio zadobiti dalmatinske gradove. Nasuprot mišljenja da je Toma neuvjerljiv kad piše da Splićani nisu htjeli primiti Ugre jer nisu znali jesu li Ugri kršćani,⁴⁶ mislim da Toma jednako kao i Ivanov životopisac veoma uvjerljivo pokazuje kraljev način osvajanja. Zadranima je poslao izaslanike i poručio da će grad zadržati u milosti ako ga predaju. Biskup Ivan nagovara građane na pristanak. Nama je razumljivo da je to učinio zajedno s ostalim gradskim crkvenim dostojanstvenicima, ali je životopiscu bilo važno istaknuti onog kojeg slavi. To biskup opravdava htjenjem da se ne prolijeva kršćanska krv, dakle postoji svijest da su i neprijatelji kršćani. Splićani doznaju od poslanika da su neprijatelji kršćani, ali to ne znači da Splićani to ne znaju, nego znači da je kralj poručio da je njegova vojska kršćanska. Na to građani šalju kralju nadbiskupa Krescencija i sklapaju mir.

Kad je tako pomogao Zadru, kaže životopisac, Ivan je zajedno s kraljem pošao u Šibenik i tamo se dogodilo još jedno Ivanovo čudo: golubica iznad biskupove glave za vrijeme mise na tvrđavi, što je samo kralj vidio. Zatim je došao u Trogir. Kralj je stolnu crkvu obdario povlasticama još većim od onih što su joj dali hrvatski kraljevi i salonitanski prvaci. Znamo da do nas nije doprla niti jedna hrvatska vladarska darovnica ili priznavanje prava Trogiru ili njegovoj crkvi. Najstarija prava dao je gradu Trogiru Koloman 1108. godine, a u njima su crkvena (ujedno i prava i dužnosti građana) samo ona o izboru biskupa i o desetini.

Zapis zadarskoga svećenika koji je bio suvremenik događaja govori o saboru što ga je Koloman nakon osvojenja sazvaio pred Zadrom i zakleo se biskupu Grguru na evanđelistar da će poštovati sva prava dalmatinskih gradova, posebno u izboru biskupa i prvaka grada, a u znak vjernosti poklonio je zlatni križ zadarskoj, splitskoj i rapskoj

44 Natpis na zvoniku Sv. Marije u Zadru i Kartular, f. 9r–9v; o. c., 257–258 (no 17).

45 Treguanus, o. c., 107–110. Thomas archidiaconus, o. c., c. XVII, 59–60. Andreae Danduli *Chronica per extensum descripta*, c. X(L)I; izd. Ester Pastorello, Bologna, 1939, 228–229 (*Rerum Italicarum Scriptores*, Nuova edizione, Fasc. 325, Tomo XII – Parte I, Fasc. 3).

46 Ferdo Šišić, o. c., 646. Nada Klaić, *Povijest Hrvata*, 523.

crkvi. Zajedno s kraljem zakleli su se ugarski biskupi, palatin i drugi kneževi. Nije spomenut niti jedan hrvatski ili dalmatinski dostojanstvenik, osim zadarskoga biskupa. Ovakav skup bio je sasvim moguć, pa je i sudjelovanje Ivanovo na njemu nesumnjivo, iako u zapisu nije zajamčeno.⁴⁷

U kartularu je Sv. Petra u Selu zapis opata Grgura, bez oznake vremena, u kojem opisuje svoj spor sa Teobaldom, prepozitom ostrogonskoga nadbiskupa Lovre, oko zemalja poljičke crkve Sv. Mojsija. To je bilo na zadarskom crkvenom saboru na kojem su okupljeni uz ugarskoga prepozita splitski nadbiskup Krescencije, zadarski biskup Grgur, rapski Lupo, osorski Petar, Dominik krčki, Ivan trogirski, opati Sv. Stjepana i Sv. Krševana i trogirski opat. Zanimljiv je postupak svjedočenja svjedoka u korist opata Grgura koji pokazuje što i kako je sabor radio. Povjesnici ne poistovjećuju oba zadarska skupa, pa se vrijeme ovog što ga je Grgur zabilježio određuje nedugo poslije osvojenja Zadra, možda oko godine 1108.⁴⁸

Dok biskup Ivan sudjeluje u poslovima drugih i tada ostaje zapisan, ali ga nema među onima koji potvrđuju Kolomanove povlastice priznate Trogiranima godine 1108.⁴⁹

Dvije isprave iz 1111. godine govore o biskupu Ivanu. On je među dalmatinskim biskupima koji zajedno sa ugarskom crkvenom i svjetovnom gospodom potvrđuju kraljevu ispravu danu rapskoj crkvi. Koloman joj priznaje granice koje joj je prije toga podijelio kralj Krešimir, a dodaje i pravo na dio desetine kakvo imaju crkve u Ugarskoj. Uz splitskog nadbiskupa okupljeni su biskupi Anastazije kninski, Ivan trogirski, Bono biogradski, Marko zadarski, Dominik krčki i Petar osorski. Ugarski dio skupa je posve isti kao onaj što ga iza godine 1105. nabraja zadarski očevidac. Po sadržaju je ova potvrđnica kao i Krešimirova darovnica krivotvorena, ali je popis sudionika točan.⁵⁰ Gdje je održan ovaj skup u ispravi ne piše, ali je vjerojatno da je i to bio jedan od crkvenih sabora u novoj državi.

Iste godine izdana je posljednja isprava s Ivanovim imenom. Tada je bio završen dugotrajan spor biskupa i sinova Adalenovih za crkvu i imanje Sv. Leona u Trogiru. Ivan je došao u Split pred nadbiskupa zajedno s trogirskim opatom nagoditi se o crkvi i zemljama za koje je tvrdio da pripadaju stolnoj crkvi, a sinovi Adalenovi su došli tvrditi da su ih baštinili. Nadbiskup je presudio što je čije pravo i tada je pred brojnim Splitsanima, svećenicima i uglednim građanima sastavljena isprava. Isprava je prepisana u veljači 1237. i taj je prijepis našao Ivan Lučić i po njemu učinio svoj. Iako je samo djelomično sačuvan izvorni sadržaj, isprava nije nikada dovedena u sumnju.⁵¹ Tako posljednji put susrećemo Ivana u ispravama. On je opet kao i u prvom spomenu 1064. godine u nastojanjima oko crkvenih prava, oko jačanja zemljišnoga

47 Tadija Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, II, Zagrabia, 1904, 24 (no 21).

48 Arhiv kaptola u Splitu, n. 622/BC; izd. Viktor Novak i Petar Skok, *Supetarski kartular*, Zagreb, 1952, 227–228 (no 96), (*Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 43).

49 Ivan Lučić, *Notae*, 38.

50 Rukopis R 6608, f. 23–24. Ivan Lučić, *Notae*, 39–40.

51 Rukopis R 6608, f. 55–57. Ivan Lučić, *Memorie*, 491–492.

imanja, priznavanja upravljanja bogatih građana nad pojedinim crkvenim ustanovama. Tako je zatvoren životni krug jednoga biskupa sigurnim povijesnim vijestima koje uza sve manjkavosti isprava potvrđuju neprestano vođenje crkvenih i svjetovnih poslova.

Jedina je vijest koja se ne može potvrditi nekim sigurnim dokazom ona što je iznosi Filippo Riceputi da je Ivan godine 1072. zajedno sa rapskim biskupom pošao u Rim na crkveni sabor održan posebno za potrebe dalmatinske crkve. Na taj sabor bio bi ga, u dogovoru sa nadbiskupom, poslao krbavski i lički knez Trebellico Scaligero, rođak kralja Krešimira, poslije njegov nasljednik.⁵²

Životopis kazuje o Ivanu više onoga životnoga što nije moglo ostati u ispravama. Ivan govori, a znamo da je bio govornik. On se opire namjeri papinskoga poslanika, kojem je bio u pratnji, da ga postavi biskupom. Na ponovni nagovor on pristaje govoreći da je pripravan podnijeti breme biskupovanja ako je to na korist Crkvi. Pisac ističe njegove vrline obiljem pohvala, a sažima ih u opis strogog pokorničkog življenja, govorništva i mudrosti. Biskup poučava sluge u vinogradu kada čini čudo da poteče mnogo vina iz sasušenih grozdova, on govori Zadranima hrabreći ih u ratnoj vrevi, kralju Kolomanu objašnjava razloge svoga nastojanja u sklapanju mira da se ne proljeva kršćanska krv. Posljednju svoju poruku upućuje Trogiranima kad je osjetio poziv za drugi život kojem se veselio. Sve što životopisac sastavlja prožeto je veličavanjem sveca, što mu je i cilj, ali koliko god njegovo pisanje bilo hagiografskoga značenja, ipak se u njemu odražava stvarnost. Ponajviše se to ogleda u načinu biskupova života i u njegovoj obrani Zadra. Trapljenje tijela koje je propovijedao sv. Petar Damijanski i život u siromaštvu bilo je kamaldoljansko pravilo. Otpor dalmatinskih gradova novom vladaru bio je doista okončan utjecajem Crkve. Te dvije povijesne činjenice u Životu svetoga Ivana Trogirskoga daju mu povijesnu vjerodostojnost i čine ga važnim izvorom ranosrednjovjekovne hrvatske povijesti.

Proživio je doba kad je hrvatska država bila najjača za Krešimira i uznemirena borbama u vladarskom domu i provalom Normana oslabila da opet ojača za kraljevanja Zvonimirovog i zatim nakon Stjepana izgubi svoje vladare a osvoje je ugarski kraljevi. U Ivanovom djelovanju nema znaka suprotstavljanja zbivanjima u državi već samo njihovo potpomaganje.

Živio je u vrijeme najžešće borbe papinstva s protivnicima njegovog obnoviteljskoga smjera, započete protiv splitskoga nadbiskupa Dabrala, a završene pobjedom u vrijeme Lovre u Splitu, a u Trogiru postavljanjem Ivana biskupom,

Trogir nije mogao u svoju crkvenu povijest unijeti baštinu salonitanske crkve jer je to u dugotrajnoj borbi učinio Split, moćnije središte vlasti, koji se tako odupro i samom Zadru, središtu bizantske uprave. Nije Trogir imao ni svece povezane sa svojom starijom prošlošću kao što ih je imao Kotor, Dubrovnik i Zadar. Stoga je učinio svecem svog prvog biskupa o kojem je ostalo više spomena. Ivan Lučić zaključuje da je postupak za proglašenje svetim već godine 1192. vodio u Trogiru papinski poslanik

52 Filippo Riceputi, *Storia della vita di san Giovanni Orsini*; izd. Stjepan Pavlović Lučić, o. c., 71.

Grgur de Sancto Apostolo, kardinal đakon Sv. Marije in Porticu. Blagdan je 14. studenoga, na dan prijenosa u oltar sv. Kuzme i Damjana u stolnoj crkvi, a tijelo je u sarkofagu iz 1348. koji je od 1681. u novoj kapeli uz srednji dio sjeverne lađe te crkve.

Znanstvena spoznaja o zadnjim desetljećima ranosrednjovjekovne hrvatske povijesti temelji se na malo jednostranih izvora. Ljetopisa vladara koji bi nam pokazao vođenje države nema. Mletački i ugarski ljetopisi i mletački ugovori pokazuju ono što su te države zadobile u svojim borbama na ovoj zemlji. Papinska pisma određuju crkvene poslove, a samo ono što ga Grgur VII. piše Vecelinu nešto govori o odnosima s hrvatskim kraljem. Samostanski kartulari, pojedine isprave izdane crkvama, pa i Zvonimirova papi donose podatke o zemljišnom imanju i drugim pravima nad imovinom. Splitski arhiđakon Toma piše o ovom vremenu pretežno crkveni ljetopis i nastoji pokazati borbu splitske crkve za pravovjerje. Stoga je teško, a dijelom i nemoguće, stvoriti cjelovitiji sud o povijesnim zbivanjima. Osobito se to ističe u zaključcima o pravima hrvatskih vladara nad gradovima u bizantskoj dalmatinskoj temi, posebno kad se tvrdi da su sve vladarske isprave krivotvorene. To se odražava na crkvene poslove tih gradova, jer crkvena je vlast nad hrvatskim i bizantskim državnim područjem bila jedna, pa je Crkva morala stjecati svoja prava i od hrvatskih vladara budući da je područje bizantskih gradova bilo nedovoljno za uzdržavanje.

Sačuvane odluke crkvenih sabora iz ovoga razdoblja potvrđuju borbu s protivnicima papinske obnove i ponovno osnivanje ninske biskupije, ali najčešće sadrže imovinska prava. Bez sumnje, bilo je i drugih odluka, ali nisu sačuvane.

Sva povijesna proučavanja, pa tako i ova slika o trogirskom biskupu Ivanu, mogu se upoznati samo onoliko koliko povijesni izvori i domišljatost u njihovom razumijevanju i pronalaženju međusobne ovisnosti mogu pružiti.

RÉSUMÉ

Saint Jean de Trogir (XIe siècle), pres de Split, fut le premier évêque de cette ville dalmate dont le nom mentionnent les documents historiques.

Certains chroniqueurs du X^{Ve} siècle prétendaient qu'il était de la célèbre famille romaine des Orsini (Ursini). Il est probable toutefois, qu'il fut originaire de la péninsule italienne. Sa vie et ses activités démontrent son appartenance à l'Ordre bénédictin, vraisemblablement à l'abbaye Saint Pierre de Osor (île de Cres, dans le Littoral croate).

Il arriva en Dalmatie en 1063, en compagnie du légat pontifical auprès de la cour de Krešimir IV, roi des Croates.

A partir de 1064, le nom de Jean de Trogir est attesté par de nombreux documents. Trois auteurs de l'époque relatent ses activités politiques et religieuses. Il existe également une „Vie de Saint Jean de Trogir”, composée vers 1150, remaniée en 1203 par le savant Treguanus (évêque de Trogir, 1206–1254).

En tant qu'évêque de Trogir, Jean participa aux travaux de plusieurs synodes, tenus sur le sol dalmate, notamment aux synodes de 1074 (comme le témoigne Thomas l'Archidiacre de Split), de 1088 et 1089. En 1105, il proposa ses bons offices aux citoyens de Zadar pour négocier la paix avec Coloman, roi de Hongrie et de Croatie.

Il s'est distingué par sa vie exemplaire et son savoir. Partisan des idées réformatrices de Grégoire VII, il a combattu la simonie et le concubinage dans le clergé de son diocèse, lui-même vivant la pauvreté dans le dénuement presque totale. Peu de temps après sa mort, les citoyens de Trogir demandaient la canonisation de leur évêque.